

Příručka pro ukrajinské migranty

INTERKULTURALITA
a její vztah k českým dějinám

Jan Lepeška

VŠAPs 2022

VYSOKÁ ŠKOLA APLIKOVANÉ PSYCHOLOGIE

INTERKULTURALITA

A

JEJÍ VZTAH K ČESKÝM DĚJINÁM

Jan Lepeška

Terezín 2022

Interkulturalita a její vztah k českým dějinám

© PhDr. Jan Lepeška, Ph.D., 2022

Recenzovali:

doc. ThDr. Patrik Maturkanič, PhD.

doc. PhDr. PaedDr. Peter Kondrla, PhD.

Vydavatel: Vysoká škola aplikované psychologie, Terezín

1. vydání

Terezín 2022

elektronická verze

ISBN 978-80-87871-18-8

Předmluva

Vážený čtenáři,

držíte v ruce text o českých dějinách, který má za cíl vám pomoci v základní orientaci o historickém vývoji českého státu. Vznik příručky reaguje na vzniklou politickou situaci válečného konfliktu na Ukrajině a může nabídnout rychlé seznámení se s nejzákladnějšími informacemi z českých dějin. Autor dlouhodobě vyučuje zahraniční studenty a nabyté zkušenosti mu umožnily text upravit tak, aby byl přehledný a jazykově srozumitelný pro zahraničního čtenáře. Text je tak určen zejména pro zahraničního čtenáře, který se teprve v základu seznamuje s českým jazykem. K tomuto účelu je přizpůsobena jazyková úroveň, která odpovídá jazykové úrovni B1-B2. Publikace popisuje dějiny českého státu od Sámovy říše (7. století) do období vzniku České republiky (1993). Autor textu klade hlavní důraz na politický vývoj státu, ale v malé míře jsou obsaženy i vybrané události z oblasti kulturního vývoje státu. Příručka je navržena tak, aby si čtenář mohl možnost v průběhu četby sám doplňovat poznámky k předkládaným informacím. Nejdůležitější informace jsou v textu označeny tučným písmem. Každá kapitola je pak zakončena otázkami vztahujícími se k informacím z prostudované kapitoly.

Передмова

Шановні читачі!

Ви тримаєте в руках текст з історії Чехії, який має на меті допомогти вам у базовій орієнтації щодо історичного розвитку Чеської держави. Створення довідника відповідає політичній ситуації в Україні та може запропонувати швидке ознайомлення з найосновнішими відомостями з історії Чехії. Автор тривалий час навчає іноземних студентів, і отриманий досвід дозволив йому відредагувати текст так, щоб він був лінгвістично зрозумілим для іноземного читача. Книга розрахована переважно на іноземних читачів, які лише знайомляться з чеською мовою. Для цього рівень мови адаптований до B1-B2. Видання описує історію Чеської держави від Саамської імперії (VII ст.) до періоду Чеської Республіки аж до 1993 р. Основний акцент автор тексту робить на політичному розвитку держави, але незначною мірою є й вибрані події у сфері культурного життя країни. Посібник розроблено таким чином, щоб читач мав можливість додавати примітки до інформації, поданої під час читання. Найважливіша інформація у тексті виділена жирним шрифтом. Потім кожен розділ закінчується запитаннями, пов'язаними з інформацією з вивченого розділу. Успішного ознайомлення із історією Чеської Республіки.

Obsah

Předmluva

.....	2
1. Příchod Slovanů a Sámova říše	8-10
2. Velká Morava	12-18
3. Vznik českého knížectví	20-24
4. České knížectví v 11. století	26-30
5. České knížectví ve 12. století	32-34
6. České země v době vlády Přemyslovských králů 1212-1306	36-42
7. České země za vlády Lucemburků	44-48
8. Nástup husitství	50-60
9. České země mezi lety 1437-1471	62-64
10. Vláda Jagellonců 1471-1526	66-68
11. Nástup Habsburků	70-74
12. České stavovské povstání a třicetiletá válka	76-86
13. Středoevropská Habsburská monarchie po třicetileté válce	88-94
14. Habsburská monarchie v 1. polovině 18. století	96-98
15. Války o dědictví rakouské	100-102
16. Sedmiletá válka a Habsburská monarchie (1756-1763)	104-106
17. Osvícenství – reformy Marie Terezie a Josefa II.	108-112

Зміст

Передмова	3
1. СААМСЬКА ІМПЕРІЯ	9-11
2. ВЕЛИКА МОРАВІЯ	13-19
3. СТАНОВЛЕННЯ ЧЕСЬКОГО КНЯЗІВСТВА	21-25
4. ЧЕСЬКЕ КНЯЗІВСТВО В ХІ ст.	27-31
5. ЧЕСЬКЕ КНЯЗІВСТВО У ХІІ СТОЛІТТІ	33-35
6. ЧЕСЬКІ КРАЇНИ ЗА УРЯДУ КОРОЛІВ ПРЕМИСЛОВІВ 1212-1306 рр.	37-43
7. ЧЕСЬКІ КРАЇНИ ПІД УРЯДОМ ЛЮКСЕМБУРГА	45-49
8. ПОЧАТОК ГУСИТІВ	51-61
9. ЧЕСЬКІ ЗЕМЛІ МІЖ 1437–1471 рр.	63-65
10. УРЯД ЯГЕЛОНА 1471-1526	67-69
11. ПОЧАТОК ГАБСБУРГІВ	71-75
12. ЧЕСЬКЕ СТАТУСНЕ ПОВСТАННЯ І ТРИДЦЯТИЛІТНЯ ВІЙНА	77-87
13. ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКА ГАБСБУРГІЙСЬКА МОНАРХІЯ ПІСЛЯ ТРИДЦЯТИРІТНОЇ ВІЙНИ	89-95
14. ГАБСБУРЗЬКА МОНАРХІЯ В ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII ст.	97-99
15. ВІЙНИ АВСТРІЙСЬКОЇ СПАДЩИНИ	101-103
16. СЕМИРІЧНА ВІЙНА І ГАБСБУРГІЙСЬКА МОНАРХІЯ (1756-1763)	105-107
17. ПРОСВІТНІ РЕФОРМИ МАРІЇ ТЕРЕЗІЇ ТА ЙОСИФА ІІ	109-113

18. Habsburská monarchie do revolučního roku 1848 a Národní obrození	114-120
19. Revoluce 1848	122-126
20. Rakouské císařství ve 2. polovině 19. století a vznik Rakouska-Uherska	128-136
21. Vývoj Rakouska-Uherska mezi lety 1867-1914	138-140
22. Vznik Československa	142-146
23. Doba 1. republiky 1918-1938	148-152
24. Mnichovská krize a 2. republika 1938-1939	154-156
25. Protektorát Čechy a Morava	158-164
26. Poválečné ČSR 1945-1948	166-168
27. Norový převrat v ČSR 1948 a 50. léta v ČSR	170-176
28. ČSR přelom 50.-60. let	178-180
29. Pražské jaro 1968	182-184
30. Normalizace a Sametová revoluce	186-192
Použitá a doporučená literatura	194

18. ГАБСБУРЗЬКА МОНАРХІЯ ДО РЕВОЛЮЦІЙНОГО 1848 РОКУ І НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ.	115-121
19. РЕВОЛЮЦІЯ 1848 РОКУ	123-127
20. АВСТРІЙСЬКА ІМПЕРІЯ У II ПОЛОВИНІ XIX СТ. ТА ПОХОДЖЕННЯ АВСТРО – УГОРЩИН	129-137
21. РОЗВИТОК АВСТРО-УГОРЩИН 1867-1914 рр.	139-141
22. СТАНОВЛЕННЯ ЧЕХОСЛОВАЧИН	143-147
23. ПЕРІОД ПЕРШОЇ РЕСПУБЛІКИ 1918-1938 рр	149-153
24. МЮНХЕНСЬКА КРИЗА І ДРУГА РЕСПУБЛІКА 1938-1939 рр.	155-157
25. ПРОТЕКТОРАТ БОГЕМІЇ І МОРАВІЇ	159-165
26. ПІСЛЯВОЄННА ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА 1945-1948 рр.	167-169
27. ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА В 1948 1950-ті рр.	171-177
28. ЧЕХІЯ ВПРОДОВЖ 1950-1960 рр.	179-181
29. ПРАЗЬКА ВЕСНА 1968 РОКУ	183-185
30. НОРМАЛІЗАЦІЯ ТА ОКСАМИТОВА РЕВОЛЮЦІЯ	187-193

1. PŘÍCHOD SLOVANŮ A SÁMOVA ŘÍŠE

Počátek českých středověkých dějin je v době stěhování národů. **V 6. století migrovaly do slovenských a moravských nížin a také na území Čech z jihovýchodu slovanské kmeny.** Slovanské kmeny postupně vytlačily germánské kmeny Langobardů a Durynků. Pro Slovany brzy vzniklo nebezpečí od Avarů. Avari byli kočovníci turkotatarského původu, kteří se usadili v oblasti Panonie (dnes teritorium Maďarska západně od řeky Dunaj). Avari byli expanzivním národem a nad částí Slovanů získali vládu. **Kolem roku 620 došlo k povstání Slovanů proti avarské nadvládě.** Tato událost je spojena se vznikem tzv. (tak zvané) **Franské říše.** Zprávy o říši máme ***z francké Kroniky tak řečeného Fredegara Scholastika.*** Z této kroniky máme záznamy o mocném útvaru ve střední Evropě – **Sámově říši.**

Sámoval říše nebyl stát, byl to kmenový svaz – unie kmenů. Slované vedeni franckým kupcem (jiná teorie říká, že to byl perský kupec) Sámem se vzbouřili proti avarskému útlaku. Následoval ozbrojený konflikt s franckou říší krále Dagoberta I. **Francké vojsko Slované porazili** (vedeni Sámem) **v roce 631-632 v bitvě u Wogastisburgu** (kde byl Wogastisburg nevíme). Některé teorie říkají, že to bylo v Úhošti u Kadaně, nebo v Rubínu u Podbořan nebo na území Bavorska.

1. СААМСЬКА ІМПЕРІЯ

Початок чеської середньовічної історії припадає на час переселення народів. У **VI столітті** слов'янські племена мігрували на Словацьку і Моравську низовини, а також на територію Богемії з Південного Сходу. Слов'янські племена поступово витісняли германські племена лангобардів і тюрінгців. Небезпека для слов'ян невдовзі постала від аварів. Авари були кочівниками турецько-татарського походження, які оселилися в регіоні Паннонія (нині територія Угорщини на захід від річки Дунай). Авари були великою нацією і отримали контроль над деякими слов'янами. Близько 620 р. слов'яни підняли повстання проти аварського панування. Ця подія пов'язана з виникненням так званої Франкської імперії. Ми маємо відомості про імперію з франконських хронік так званого **Фредегара Схоластика**. З цієї пам'ятки відомо про могутню одиницю в Центральній Європі – **Саамську імперію**.

Саамська імперія не була державою - це був союз племен. Слов'яни на чолі з франкським купцем (інша теорія розповідає, що це був перський купець) повстали проти аварського гніту. За цим послідував збройний конфлікт із Франкською імперією короля Дагоберта I. Франкське військо було розбито слов'янами (на чолі з Саамом) у 631-632 рр. у битві під Вогасісбургом (де був Вогасісбург невідомо). Деякі теорії кажуть, що це було в Угошті поблизу Кадана або в Рубіні біля Підборжан або в Баварії.

Podle Fredegara vládl Sámó 35 let, měl 12 manželék a 37 potomků. Vlastní centrum říše bylo pravděpodobně na jižní Moravě. Další centra Sámovy říše mohla být Břeclav – Pohansko, Staré Zámky u Brna, Mikulčice, Staré Město u Uherského Hradiště, Šárka v Praze. Sámó pravděpodobně zemřel mezi lety 658-659. **Po Sámově smrti máme málo informací o českých dějinách.** V mezinárodní situaci byla pro české dějiny důležitá událost roku 791, když panovník Franské říše – Karel Veliký porazil Avary. **Karel Veliký roku 805 zahájil vojenskou výpravu do Čech a porazil Slované u Canburgu** (Kanin u Mšena). Od té doby platili Slované Franské říši tribut (daň z míru).

Otázky a úkoly:

- V jakém století byla Sámova říše?
- Co je to Wogastisburg?
- Jak se jmenoval kronikář, který psal o Sámovi?

За Фредегаром, Саам правив 35 років, мав 12 дружин і 37 нащадків. Фактичний центр імперії, ймовірно, був у Південній Моравії. Іншими центрами Саамської імперії могли бути Бржецлав – Погансько, Старе Замки-у-Брна, Мікульчице, Старе Місце у Угерському Градісті, Шарка в Празі. Очевидно, Саам помер між роками 658-659. Після смерті Саама ми маємо мало інформації про чеську історію. У міжнародній політиці важливою для чеської історії була подія 791 року, коли правитель Франкської імперії - Карл Великий - переміг аварів. Карл Великий у 805 р. розпочав військовий похід на Богемію і розгромив слов'ян під Канбургом (Канін біля Мшена). Відтоді слов'яни Франкської імперії сплачували данину - **мировий податок**.

Запитання та завдання:

- У якому столітті була імперія Саама?
- Що таке Богасісбург?
- Як звали літописця, який залишив згадки про Саама?

2. VELKÁ MORAVA

První informace o útvaru Velká Morava máme z franckých kronik (název: „Obrácení Bavorů a Korutanců na víru“ - latinsky: *Conversio*). Podle textu – roku 831 přijalo křest od pasovského biskupa několik Moravanů. Název „Velká Morava“ vznikl později. V textech se píše pouze o Moravanech.

Roku 833 vyhnal kníže Mojmír z města Nitra (dnes na Slovensku) svého protivníka – knížete Pribinu. Mojmír založil první moravskou známou dynastii – Mojmírovci.

Další informaci máme až ze srpna roku 846, kdy zaútočil východofrancký císař Ludvík Němec na Moravu. Ludvík dosadil na trůn Mojmírova synovce **Rostislava** (Rastislava). Co se stalo s Mojmírem nevíme. **Rostislav chtěl** (z politických důvodů) **církevní osamostatnění země**. Velká Morava patřila do diecéze pasovského biskupa (Passau v Bavorsku) s vlivem Východofranské říše. Proto kníže Rostislav požádal papeže o osamostatnění Velké Moravy – jako diecéze.

Papež nechtěl konflikt s Východofranskou říší a Rostislavově žádosti nevyhověl. **Rostislav proto požádal o vyslání učitelů křesťanství z Byzantské říše. Byzantský patriarcha Fótios a císař Michal III. vyhověli Rostislavově žádosti a vyslali na Velkou Moravu dva učence: Konstantina (Cyrila) a Metoděje.**

2. ВЕЛИКА МОРАВІЯ

Перші відомості про Великоморавський загін маємо з франконських хронік (назва: «Навернення баварців і каринтян у віру» — лат. *Conversio*). Згідно з текстом – у 831 році кілька моравів прийняли хрещення від єпископа Пассау. Пізніше виникла назва «Велика Моравія». У текстах пишуть лише морави.

У 833 році князь Моймір вигнав свого супротивника з міста Нітра (сьогодні це в Словаччині) — князя Прибіна. Моймир заснував першу відому моравську династію - Моймирівців.

Більше інформації маємо з серпня 846 року, коли східно-франкський імператор Людвік Німецький напав на Моравію. Людвік посадив на престол свого племінника - Мойміра Ростислава. Що далі сталося з Мойміром - ми не знаємо. З політичних міркувань, Ростислав хотів, щоб церква стала незалежною. Велика Моравія належала до єпархії Пассауського єпископа (Пассау в Баварії) з впливом Східно-Франкської імперії. Тому князь Ростислав просив у Папи Римського незалежність Великої Моравії – як єпархії.

Папа не хотів конфлікту зі Східно-Франкською імперією і не виконав прохання Ростислава. Тому Ростислав попросив прислати християнських учителів із Візантійської імперії. Візантійський патріарх Фотій та імператор Михайло III виконали прохання Ростислава і відправили до Великої Моравії двох учених - Костянтина (Кирила) і Мефодія.

Rostislav však žádal o vyslání biskupa, ale ani jeden z bratří biskup nebyl. Konstantin měl jen nižší kněžské svěcení a Metoděj nebyl knězem vůbec. Bratři se na cestu připravili. Před odchodem na misii vytvořil Konstantin (Cyril) nové písmo – **hlaholici** – a připravili výuku slovanského spisovného jazyka – **staroslověnštiny** (to bylo důležité, protože obyvatelé Velké Moravy latinské liturgii nerozuměli). Bratři pravděpodobně přeložili i Bibli (nebo její část) do staroslověnštiny. V kopii se nám zachovala předmluva zvaná **Proglas**.

Dne **5. 7. 863** přišli Konstantin, Metoděj a několik jejich žáků na Moravu a začali své dílo. Roku 867 zřejmě považovali své dílo za ukončené a odešli do Říma. V Římě papež Hadrián II. souhlasil se zavedením slovanské liturgie. Konstantin zemřel v Římě roku 869. Metoděj byl papežem povýšen na arcibiskupa (měl titul arcibiskup panonský). Bavorští biskupové s rozhodnutím papeže nesouhlasili a roku 870 Metoděje při zpáteční cestě na Moravu uvěznili. Roku 873 byl Metoděj na nátlak papeže propuštěn. Jeho sídlem se stal kostel na Velehradě (na Moravě).

Roku 869 následoval další východofrancký útok a roku 870 uzavřel Rostislavův synovec a (pravděpodobně) spoluvládce **Svatopluk s Franky separátní mír**. Rostislava zajal a vydal Frankům. Frankové obsadili Velkou Moravu. Rostislav byl oslepen a později zemřel v bavorském vězení. **Roku 874 došlo ve Forchheimu k uzavření míru s Východofranskou říší.**

Ростислав, щоправда, просив прислати єпископа, але жоден з братів не був єпископом. Костянтин мав лише нижчий ієрейський сан, а Мефодій зовсім не був священником. Брати готувалися до подорожі.

Перед від'їздом на місію, Костянтин (Кирило) створив нову писемність — **глаголицю** — і підготував викладання слов'янської літературної мови — **старослов'янської** (це було важливо, бо жителі Великої Моравії не розуміли латинської літургії). Ймовірно, брати також переклали Біблію (або її частину) старослов'янською мовою. У нашому примірнику збереглася передмова під назвою «Проглас».

5 липня 863 р. Костянтин, Мефодій і кілька їхніх учнів прибули до Моравії і почали свою роботу. У 867 році вони, очевидно, вважали свою роботу закінченою і вирушили до Риму. У Римі Папа Адріан II погодився на введення слов'янської літургії. Костянтин помер у Римі 869 року. Мефодія Папа підвищив до титула архієпископа Паннонського. Баварські єпископи не погодилися з рішенням Папи, і в 870 році Мефодій був ув'язнений, коли повертався до Моравії. У 873 році Мефодій був звільнений під тиском Папи. Його резиденцією стала церква у Велеграді (Моравія).

У 869 р. послідував черговий напад східних франків, а в 870 р. племінник Ростислава і, очевидно, співправитель Святоплук уклав з франками сепаратний мир. Він схопив Ростислава і видав його франкам. Франки окупували Велику Моравію. Ростислав був осліплений і згодом помер у аварській в'язниці. У 874 р. у Форхгаймі було укладено мир зі Східно-Франкською імперією.

Postupně se zvětšovaly rozpory mezi latinskými a slovanskými kněžími. Svatopluk se obrátil na papeže, aby tento spor vyřešil. Papež Jan VIII. se postavil za Metoděje (880) a rozhodl, že **bohoslužby mají být čteny nejprve latinsky a pak staroslověnsky.** Papež také jmenoval (na Metodějovo doporučení) biskupem v Nitře duchovního Wichinga.

Roku 884 se Metoděj rozhodl řešit spor mezi kněžími latinského a slovanského vzdělání. Exkomunikoval biskupa Wichinga a dosadil Gorazda – kněze domácího původu. Brzy poté (885) Metoděj zemřel. Wiching chtěl řešit spor přes papeže. Nový papež Štěpán V. podpořil Wichinga a **kněží slovanské liturgie byli z Moravy vyhnáni.**

Roku 894 Svatopluk zemřel. O trůn začali bojovat jeho synové. Roku 898 vznikl konflikt mezi Svatoplukovými syny Mojmiřem II. a Svatoplukem II. Po **Svatoplukově smrti se od Moravy osamostatnily Čechy.**

Už od roku 862 začaly útoky kočovných Maďarů na Velkou Moravu. Pravděpodobně **roku 906 bylo velkomoravské vojsko zničeno Maďary blízko města Nitra** (dnes na Slovensku). **Češi, kteří se od Moravy osamostatnili, začali budovat svůj nezávislý stát v Povltaví – dále od maďarských útoků.**

Поступово розбіжності між латинськими та слов'янськими священиками посилювалися. Святоплук звернувся до папи, щоб вирішити суперечку. Папа Іван VIII стояв за Мефодія (880) і вирішив, що богослужіння треба читати спочатку латиною, а потім старослов'янською. Папа також призначив (за рекомендацією Мефодія) духовного Віхінга єпископом в Нітрі.

У 884 році Мефодій вирішив вирішити суперечку між священиками латинської та слов'янської освіти. Він відлучив єпископа Віхінга і поставив на посаду священика місцевого походження на ім'я Горазд. Невдовзі (885 р.) Мефодій помер. Віхінг хотів вирішити суперечку. Новий Папа - Стефан V підтримав Віхінга, а священиків слов'янської літургії було вигнано з Моравії.

У 894 році Святоплук помер. Його сини почали боротьбу за престол. У 898 році виник конфлікт між синами Святоплука : Моймиром II та Святоплуком II. Після смерті Святоплука чехи стали незалежними від Моравії.

Ще у 862 р. почалися напади кочівників угорців на Велику Моравію. Ймовірно, у 906 р. Великоморавське військо було знищено угорцями біля міста Нітра (сьогодні в Словаччині). Чехи, що стали незалежними від Моравії, почали будувати свою незалежну державу вздовж ріки Влтави – далі від угорських нападів.

Otázky a úkoly:

- Vysvětlete termín „hlaholice“.
- Kdy přišli na Moravu Konstantin a Metoděj?
- Co je to „Proglas“?
- Jaký národ zničil Velkou Moravu?